

Nr 172.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående pension åt filosofie magistern J. E. Högbergs änka och barn; given Stockholms slott den 7 mars 1929.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts,
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Cl. Lindskog.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 7 mars 1929.

Närvarande:

Statsministern LINDMAN, ministern för utrikes ärendena TRYGGER, statsråden WOHLIN, BESKOW, LUNDVIK, BORELL, VON STEYERN, MALMBERG, LINDSKOG, BISSMARK, JOHANSSON.

Departementschefen, statsrådet Lindskog anför härefter:

I en till skolöverstyrelsen ställd ansökning har filosofie magistern John Elis Högbergs änka Dorotea Sophie Martha Högberg, född Schulze, anhållit om beredande av pension åt henne och hennes tre omyndiga barn, Karl Ludvig Rolf, född den 5 april 1918, Karin Maria Gisela, född den 20 november 1919, och Ernst Robert Börje, född den 4 mars 1921. Enligt vid ansökningen fogat kyrkoboksutdrag är sökanden född den 18 februari 1892.

Pension åt filosofie magistern J. E. Högbergs änka och barn.

Skolöverstyrelsen har med eget utlåtande av den 15 februari 1929 överlämnat ifrågavarande ansökning till Kungl. Maj:t och därvid anført:

Av handlingarna i ärendet framgår, att magister Högberg, som var född den 13 februari 1885, tjänstgjort dels under 3 1/2 år såsom extra ordinarie lärare vid kommunala mellanskolan i Katrineholm och under omkring 3 månader såsom vikarierande ämneslärare vid kommunala mellanskolan i Gnesta, dels under omkring 3 år 3 månader såsom extra ordinarie ämneslärare vid allmänna läroverk, nämligen under läsåret 1924/1925 vid högre allmänna läroverket i Östersund samt under tiden den 1—27 februari 1926 vid realskolan i Enköping och från och med höstterminen 1926 till sin död den 25 september 1928 vid förstnämnda läroverk. Under sin tjänstgöring vid nämnda kommunala mellanskolor ägde magister Högberg att till statens pensionsanstalt erlægga avgift för familjepensionering, och med anledning därav åtnjuter nu sökanden, enligt uppgift från sagda pensionsanstalt, en änkepension å 78 kronor 40 öre årligen med därå jämlikt de i kungörelsen nr 267/1923 fastställda förmånligare grunder utgående dyrtidstillägg. Där emot ägde Högberg, som vid allmänt läroverk innehade endast extraordinarie anställning, jämlikt bestämmelserna i § 1 av reglementet för lärarnas vid elementarläroverken nya änke- och pupillkassa (kungörelsen nr 381/1916), respektive § 89 av reglementet för statens pensionsanstalt icke rätt att under sin anställningstid i statens tjänst till nämnda kassa, respektive nämnda pensionsanstalt erlægga avgifter för familjepensionering. Genom mannens frånfälle hade sökanden råkat i svåra ekonomiska omständigheter. Tillgångarna i boet hade vid mannens död varit 309 kronor 28 öre. På grund av i hög grad nedsatt synförmåga kan sökanden icke förrätta arbete, som kräver starkare synförmåga eller mera anstränger ögonen. Ett av barnen lider av tuberkulös sjukdom och vistas för närvarande på sanatorium.

Då, såsom av det anförda framgår, sökandens ekonomiska ställning är synnerligen bekymmersam, finner överstyrelsen det i hög grad önskvärt, att något understöd kunde tilldelas sökanden på grund av mannens tjänstgöring i statens tjänst. Överstyrelsen känner sig visserligen något tveksam, huruvida understöd kan beredas änka efter statstjänsteman, som haft så kort tjänstgöring i statens tjänst, som förhållandet är i föreliggande fall. Men såsom statskontoret uttalat i utlåtande angående framställning om årligt understöd åt f. d. extra läraren E. F. Lundelius (bankoutskottets utlåtande nr 28/1925 punkt 24), torde tjänstårens antal icke vara av så stor betydelse vid bedömande av fråga rörande beviljande av familjepension, som när fråga är om tjänstepension; och riksdagen har också i vissa föregående fall beviljat pension eller understöd till änka och minderåriga barn, ehuru den avlidne makens tjänstetid i statens tjänst icke uppgått till det såsom minimum för erhållande av tjänstepension fastställda antalet av 10 år. Så har t. ex. 1926 års riksdag beviljat förste byråinspektören i bank- och fondinspektionen P. A. Bolldéns änka och minderåriga son pension om respektive 1,200 kronor och, intill dess sonen uppnått 18 års ålder, 500 kronor, oaktat Bolldén, som icke innehaft ordinarie anställning i statens tjänst, varit i statens tjänst anställd endast något mer än 5 år (riksdagens skrivelse nr 149 sid. 16). Överstyrelsen erinrar också därom, att Högberg varit anställd även vid kommunala mellanskolor, att denna skolform i huvudsak tjänar samma bildningssyfte som statens realskolor samt att Högbergs sammanlagda tjänstetid vid det högre skolväsendet uppgår till omkring 7 år. Med

anledning av det sålunda anförda och då i nu förevarande fall ytterst behjärtansvärda omständigheter föreligga, vill överstyrelsen hemställa, att understöd av statsmedel må beviljas sökanden och makarnas tre minderåriga barn.

Vad beträffar de ifrågasatta understödens belopp, får överstyrelsen erinra därom, att bankoutskottet vid såväl 1926 som 1927 års riksdagar (bankoutskottets utlåtanden nr 25/1926 sid. 2 och nr 38/1927 sid. 2) bland av riksdagen tillämpade allmänna synpunkter beträffande pension och understöd åt efterlevande till befattningshavare i statens tjänst framhållit följande: »Vad icke-ordinarie personal angår, har beträffande efterlevande till sådana befattningshavare, vilka utövat tjänst med mer eller mindre direkt motsvarighet i ordinarie befattning, vid understödsbeloppens avvägande stundom tagits hänsyn till storleken av den pension, som skulle hava utgått för motsvarande ordinarie tjänst. Vidkommande övriga icke-ordinarie befattningshavare — företrädesvis alltså till arbetarpersonal hänförliga eller med sådan personal jämförliga anställningshavare — hava understöden i regel bestämts till avrundade mindre belopp, vilka i allmänhet icke i nämnvärd mån gjorts beroende av storleken utav vederbörande befattningshavares avlöning.» Nu har Högbergs anställning såsom extra ordinarie lärare vid allmänt läroverk i fråga om arbetets art och omfattning direkt motsvarat anställning såsom adjunkt vid sådant läroverk. Hade Högberg före sin död hunnit erhålla anställning såsom ordinarie adjunkt vid allmänt läroverk, skulle, jämlikt §§ 33 och 34 av reglementet för statens pensionsanstalt, familjepension till hans efterlevande hava utgått med sammanlagt 1,760 kronor om året, beräknat med 1,100 kronor för änkan, 440 kronor för ett barn och 110 kronor för vardera av de andra båda barnen, jämte å sammanlagda beloppet jämlikt nämnda kungörelse nr 267/1923 utgående dyrtidstillägg enligt de i sagda kungörelse fastställda förmånligare grunderna. Emellertid torde — i likhet med vad riksdagen beslutat i fråga om pension till ovannämnde byråinspektör Bolldéns änka — med anledning därav att pensionsavgifter icke blivit erlagda, någon nedsättning i nämnda pensionsbelopp böra göras. För sådan nedsättning talar även det förhållandet, att Högbergs tjänstgöring i statens tjänst omfattat endast helt få år. Såsom beräkningsgrund för dylik nedsättning vill överstyrelsen föreslå förhållandet mellan den avlöning, som Högberg åtnjutit under det förordnande, han vid sin död innehade, och den, som tillkommer ordinarie adjunkt i första lönegraden (3,300 kronor, respektive 4,300 kronor om året, i båda fallen bortsett från tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg), alltså i runt tal $\frac{3}{4}$. Under sådana omständigheter skulle följande årliga belopp beräknas, nämligen för änkan 825 kronor, för ett barn 330 kronor och för vardera av de andra barnen 82 kronor 50 öre.

I ärendet har statskontoret den 22 februari 1929 avgivit yttrande. Statskontoret anför därvid:

Det synes statskontoret vara anförda starka skäl för att fil. mag. Högbergs barn må komma i åtnjutande av pension av statsmedel. Vad angår änkefru Högberg, har hon visserligen endast uppnått en levnadsålder av 37 år, men då hon helt synes vara i avsaknad av ekonomiska tillgångar samt enligt läkarintyg har i hög grad nedsatt synförmåga, torde det få anses vara med rättvisa och billighet överensstämmande att någon pension av statsmedel utverkas jämväl åt henne.

Det belopp, som enligt skolöverstyrelsens förslag skulle utgå såsom pension till änkan Högberg, eller 825 kronor, anser statskontoret emellertid väl högt. Då vidare statskontoret skulle utbetala pensionerna till henne och hennes barn, är det icke lämpligt, att pensionsbeloppen göras beroende av bestämmelserna i reglementet för statens pensionsanstalt, utan pensionerna torde böra fastställas till särskilt angivna belopp. Härvid torde lämpligen böra ifrågakomma de pensionsbelopp, vilka enligt riksdagens medgivande under senare år beviljats änkor och barn efter befattningshavare i ungefär motsvarande ställning som magister Högberg, eller för änka 720 kronor och för barn 180 kronor årligen. (Sekreteraren hos riksförsäkringsanstalten A. E. Nordgrens änka 1928: prop. nr 78 p. 1, skr. nr 354 sid. 14, f. d. överläraren vid tekniska skolan i Stockholm G. E. Malmquists änka 1927: prop. nr 125 p. 9, skr. nr 216 sid. 18, f. d. e. o. tjänstemannen vid statens meteorologisk-hydrografiska anstalt K. S. Haldins änka och barn 1927: prop. nr 83 p. 7, skr. nr 216 sid. 6).

Departementschefen.

Med hänsyn till vad i ärendet förekommit anser jag, i likhet med skolöverstyrelsen och statskontoret, att understöd bör beredas änkefru Högberg och hennes barn. Såsom statskontoret erinrat, hava pensioner tidigare beviljats av riksdagen i liknande fall.

Vad beträffar pensionsbeloppets storlek ansluter jag mig till vad statskontoret föreslagit.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva, att filosofie magistern John Elis Högbergs änka Dorotea Sophie Martha Högberg, född Schulze, och makarnas tre minderåriga barn Karl Ludvig Rolf, Karin Maria Gisela och Ernst Robert Börje må, räknat från och med den 1 oktober 1928, åtnjuta årliga understöd från allmänna indragningsstaten, änkan Högberg till belopp av 720 kronor att utgå under hennes återstående livstid, så länge hon förbliver i sitt nuvarande änkestånd, samt vart och ett av barnen till belopp av 180 kronor att utgå intill utgången av det kalenderår, varunder barnet uppnått 18 års ålder.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Em. G:son Bergman.